

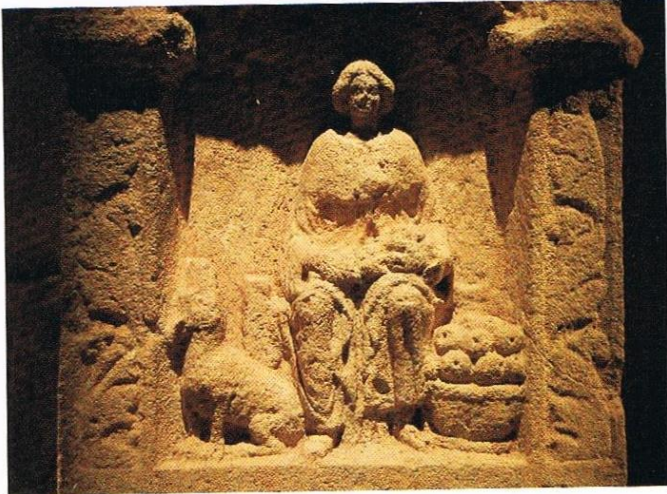

De vergeten maangodin

Onlangs verhuisde ParaVisie-freelancer Monique Hendriks naar Frankrijk. Ze is er momenteel met haar man druk bezig om een kleinschalige vakantieplek in Katharenland te creëren. Maar haar nieuwsgierige aard getrouw, gaat ze al snel in de omgeving op onderzoek uit. En in een kerkje in het nabijgelegen dorp Bugarach doet ze een bijzondere ontdekking... >

Tekst: Monique Hendriks

Votiefsteen godin Nehalennia 150-250 na Chr. (Bron: Wikipedia)

‘Ondanks dat Nehalennia uit de geschiedenis is weggegomd, laat ze nog vaak van zich horen’

Bugarach is een wat geïsoleerd dorp in de Pyreneeën dat in de schaduw van een 1230 meter hoge berg ligt. In 2012 kwam het gehucht enorm in de belangstelling naar aanleiding van apocalyptische voorspellingen gebaseerd op de Maya-kalender. Er werd gezegd dat de planeet op 21 december vernietigd zou worden en dat alleen de levens van aanwezigen in Bugarach gespaard zouden blijven. Wereldwijd besteedde de pers er aandacht aan. De Fransen in mijn omgeving herinneren zich nog goed hoe mensen met aluhoedjes het dorp bestormden. De burgemeester zat met zijn handen in het haar vanwege alle drukte en schakelde het leger in om alles in goede banen te leiden. Er werd beweerd dat er vliegende schotels zouden landen of dat een hemelse macht de berg zou splijten. Alle voorspellingen ten spijt, bleven buitenaardse en goddelijke interventies uit. Toch blijft de berg op velen een aantrekkingskracht uitoefenen en is het er met name in de zomer erg druk. Dat was overigens voor 2012 ook al zo. Mensen kamperen in busjes aan de bergvoet, beklimmen de berg om te overnachten op de top en er wordt menige ceremonie uitgevoerd, veelal van paganistische aard. Zelf ben ik met name in de ufologische verschijnselen geïnteresseerd, want in de hele omgeving gonst het van de verhalen over aliens en ruimteschepen. Ook ik heb er rare fenomenen waargenomen, waarover in een toekomstig artikel meer. Een plek waar ik al zo'n vier jaar naar binnen probeerde te komen, is het dorpskerkje. Zowel tijdens vakanties in het verleden, als na onze emigratie, stonden we daar voor een gesloten deur. Er was altijd wel een reden waarom het kerkje dicht was. De wintertijd, een renovatie of afwezigheid van de steutelbewaarders. Deze keer stonden de deuren echter open...

Heydens capelleken

Laat ik eerst even terugblikken op een paar jaar geleden, toen ik in het Zeeuwse Colijnsplaat een bijzonder bouwwerk bekeek. Langs de oever van de Schelde is daar in 2005 een tempelreplica geopend om Nehalennia te gedenken, een godin die vaak beschouwd wordt als de huisgodin van Zeeland en verantwoordelijk is voor een vrij onbekend stuk Zeeuwse geschiedenis. Haar oorspronkelijke heiligdom stond in de Gallo-Romeinse tijd nabij de locatie van de replica. Dankzij een inscriptie op een gevonden steen, werd duidelijk dat de streek in die tijd Ganuenta heette; volgens deskundigen een Romeinse handelsstad die een deel van Zeeland, Zuid-Holland en Brabant besloeg. Berekeningen tonen aan dat Nehalennia's originele tempel rond het jaar 270 door water werd verzwolgen. In 1647 werden de restanten van het verzonken gebouw gevonden, dat door Zeeuwen een 'heydens capelleken' genoemd wordt. Een tweede kapel zou ergens in de buurt van Domburg hebben gestaan. Cultussen rondom godinnen boeien me, omdat zij in de geschiedenis belangrijke posities innamen, maar later met name verdreven werden doordat de aandacht gefocust werd op mannelijke equivalenten. Dat Nehalennia en haar cultus uniek waren, blijkt vooral uit haar kledingstijl, want ze is de enige godin die afgebeeld wordt met een pelerientje, een kort schoudermanteltje. In de tempelreplica is een betonnen beeld van de godin te zien. Zoals meestal het geval is, wordt ze weergegeven met een voet die rust op het voorsteven van een schip, appels op haar schoot en een hondje aan haar zijde. Ik verwachtte dat het een krachtige, spirituele locatie zou zijn, maar dat bleek helaas niet het geval. Het gebouwtje wordt voornamelijk gebruikt voor bruiloften en evenementen, waardoor het een ziellose herinnering is aan een ooit zo bloeiende cultus.

Terug in de tijd

Probeer je eens in te beelden dat er een heel belangrijke maangodin bestaat waarin je heilig gelooft. Een godin die witte kleren draagt en haar gezicht bedekt met voiles. Je ziet haar lichtpunt bijna iedere avond en tuurt naar de reflecties die ze 's nachts op een zee, sloot of vijver projecteert. Je kunt van alles aflezen aan die witte spiegelingen. Soms glijdt ze naar beneden, bij de oude eiken die de Galliërs vereren en waarvan de druiden takken afsnijden met een gouden sikkel. Met zilveren schoenen daalt ze uit de wolken in een fladderende witte jurk. Vergezeld van twee honden zweeft ze boven boomkruinen en laat ze bladeren trillen. Soms rust ze wat uit in de schaduw onder een reusachtige eik. Als er een maaneclips plaatsvindt, ben je bang dat de maan zal vallen. Je maakt geluiden en moedigt honden aan tot huilen om de zieke maan te wekken. Deze geluidstruc werkt, want je orakelgodin houdt van honden, net zoals andere maangodinnen dat doen. Je bent steeds opgelucht als je het lichtpunt van de godin in de donkere hemel ziet gloren, want als je moet varen of wandelen in de nacht, is zij jouw navigatiepunt. Om haar te eren laat je een stenen plaat maken, een votiefsteen waarin je haar beeltenis laat kerven. Uiteraard vergezeld van jouw naam, want ze moet natuurlijk wel weten van wie deze schenking afkomstig is. Je hoop haar te zien zodra

'Met zilveren schoenen daalt ze uit de wolken in een fladderende witte jurk'

het je tijd is, want als zij je komt ophalen, zal ze je met haar bootje richting Avalon begeleiden. Alleen zij weet waar zich in het hiernamaals dat nevelige appelland bevindt. Je laat je gift in de maanreflectie in het water zakken of plaatst de steen in haar licht. Hopelijk stelt ze je moment van overlijden nog even uit door dit cadeau en blijft ze je door het leven navigeren. Orakelend bij het water hoop je dat ze bovendien extra bereid is om je wat glimpjes van de toekomst te tonen. Zo kan het ongeveer gegaan zijn in de oude tijd...

Heilig & geliefd

Ondanks dat Nehalennia uit de geschiedenis lijkt te zijn wegge- gund, laat ze nog regelmatig van zich horen. In 1970 werden er in Zeeland honderden votiefstenen opgevist, reliëfplakken die de Schelde naarstig verborgen had. In de loop der eeuwen zijn er ook standbeelden, potten en muntstukken gevonden die naar haar cultus verwijzen. Ze worstelt en komt boven, geheel in overeenstemming met de wapenspreuk van Zeeland: *Luctor et Emergo*. Vondsten verduidelijken echter dat ze niet alleen in Zeeland aanbeden werd. Reliëfplaten zochten hun weg naar de oppervlakte in de Vogezen, ze blijkt op een in 1686 ontdekt mozaïek in het Occitaanse Nîmes te staan en staat afgebeeld op twee in het Duitse Pesch opgegraven votiefstenen. Men kende haar onder andere in België, Engeland, Ierland, Duitsland, Italië en Frankrijk. Ze werd dus vereerd in een groot gebied en blijkt al ruim een millennium voor onze jaartelling gekend te zijn door Gallische stammen. Met name in de Franse literatuur is er veel over haar geschreven, waaruit goed naar voren komt dat ze een échte godin was. Op Lisle de Sain, een eiland voor de uiterste westkust van Bretagne, werd ze ook in een tempel vereerd. Jacques Martin legde in zijn boek over de religie van de Galliërs in 1727 een verband tussen haar cultus en het daar gevestigde orakel, waar negen maagdlijke priesteressen er zorg voor droegen dat de godin met fruit en bloemen werd geëerd. Deze dames worden in Franse boeken beschreven als *Druïdesse*, druïdenpriesteressen die de toekomst konden voorspellen en ongeneeslijk zieken genazen. Dat lijkt een beetje op datgene wat ik in mijn artikel over het Orakel van Dodona schreef (*ParaVisie*, november 2017). In de loop der tijd zijn er zoveel vondsten gedaan die herinneren aan de oude Nehalennia-cultus dat daaruit één conclusie met zekerheid te trekken valt: ze was duidelijk hartstikke heilig en geliefd. Het lijkt er ook op dat de godin niet vergeten wil worden en iedere keer opnieuw haar geschiedenis kenbaar maakt met vondsten.

Het bootje

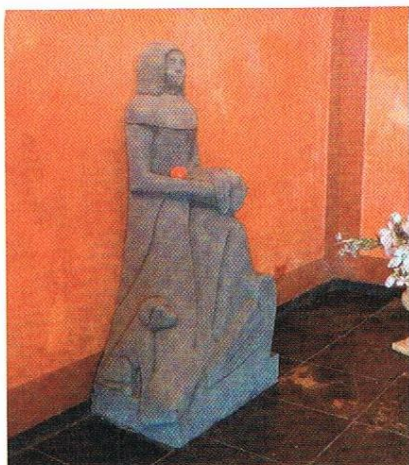
De kerk van Bugarach dateert van 1194. De wijze waarop het licht naar binnen schijnt en het pentagram boven de ingang

geven de ruimte een wat mystieke uitstraling. De Heilige Graal staat meerdere keren op reliëfs afgebeeld en het is een gebouw waarin vrouwelijke beeltenissen in overvloed aanwezig zijn, heiligen die allemaal in verband te brengen zijn met verhalen over verschijningen. Misschien was het het lichtblauwe interieur dat me meteen een link met Nehalennia liet leggen, want in Domburg is er een altaar opgedoken dat nog blauwe verfsporen bevat. Een glas-in-loodraam, bij binnenkomst zichtbaar aan de rechterzijde, toont een veelbesproken bootje, omdat de beeltenis voor velerlei interpretaties vatbaar is. Gedrukt op een kaart zou het als afbeelding niet misstaan in een tarotdeck en het heeft iets weg van de kaart van Het Rad van Fortuin. Een speculatie is dat het zou herinneren aan Jules Verne, die graag in dit dorp op vakantie ging en het bekende boek *Naar het middelpunt der aarde* schreef, waarbij hij zich liet inspireren door de mysterieuze berg. In zijn boek *Clovis Dardentor*, speelde een kapitein Bugarach met een zeilboot een rol. Andere onderzoekers veronderstellen dat het raam verwijst naar de Ark van Noach of verbeeldt dat een schat van Koning Salomo over de zee vervoerd is. Wat mij betreft mogen daar mijn gedachtengangen aan toegevoegd worden, waaruit een hypothese voortvloeit waarover ik nog nergens iets heb gelezen.

Domburgs Nehalennia-altaar (Bron: Wikipedia)

Nehalennia in Colijnsplaat

Stiekem

Stel je voor dat Nehalennia de godin is die jij aanbidt. Met hart en ziel geloof je in haar bestaan en in haar kracht. En stel je nu voor dat je in een tijd leeft waarin het vroege Christendom alle goden en godinnen waar jij van houdt van de aarde wil wegvegen alsof ze nooit bestaan hebben. Ze doen dat op een slinkse manier, door heidense ceremoniën niet geheel af te schaffen, maar ze te bedekken met andere symbolen, nieuwe godennamen en een kruis. Hoe subtiel dat gebeurde, wordt verhalend verteld in *Histoire de Notre-Dame du Désert* (1901) waarin A.J. Devoisins een legende van een oude eik bespreekt die zich afspeelt in het tegenwoordige Franse arrondissement Troyes. Centraal staat de religieuze plaats Le Chêne (Eik), waar deze oude eik stond. Het was een heilige boom waar druïden van heinde en verre met gouden lieren naartoe gingen om er Nehalennia te vereren. Een in het nabijgelegen Franse Arcis wonende heremiet leverde de heidenen een streek door stiekem in een spleet van de boom een wit Mariabeeld te plaatsen in een poging om ze op die manier te bekeren. Uiteindelijk bouwde hij vlak bij de eik een kerk en veranderde de heilige Nehalennia in een onreine, heidense godin. Op veel oude heilige plaatsen zijn kerken gebouwd. Maar wat zou je doen als je onder dwang afstand moet doen van de door jou geliefde goden? Zou je ze dan niet toch graag stiekem blijven vereren? Verkapt en onopvallend? Ik geloof dat dat in Bugarach het geval is en dat er in die kerk ruimte is geschapen voor Nehalennia.

Een ode aan Nehalennia

Het glas-in-loodraam toont een négo, een simpel bootje waarmee op vijvers kan worden gevestigd. Toen ik de beeltenis van het raam op me in liet werken, wist ik dat dit een ode moest zijn aan Nehalennia. In *Deutsche Mythologie* (1874) verduidelijkt auteur Holtzmann waarom deze godin soms als een bootje wordt afgebeeld. Zo'n schip is volgens hem een symbool waarop overleden zielen reizen. Hij beschouwt Nehalennia als een godin van de onderwereld, omdat juist doodsgodinnen vaak vergezeld gingen van een hond en vruchten. De lettergreep 'hal' in haar naam, zou een verwijzing zijn naar de hel, niet een bestraffend vagevuur, maar de nevelsfeer die paganisten beschouwen als het tussenstation waar alle zielen tijdelijk belanden na hun over-

lijden. Op gevonden votiefstenen van Nehalennia draagt ze op haar pelerientje een broche in de vorm van een wiel. Het is een subtiel verwijzing naar zonnegod Taranis, die tevens de god van kennis en magie is. In oude teksten komt naar voren dat Taranis in een eikenboom woont waar Nehalennia over waakt. In het raam is zijn wiel verwerkt op de mast van het schip. Uit vondsten van wielen, die men in oude tijden vlammend van de bergen liet rollen, blijkt dat Taranis in deze Franse regio vereerd werd. De eerste indruk van het afgebeelde zijn een boot met een stuurwiel in de nok, maar wie met andere ogen kijkt, ziet in het raam de boot van Nehalennia vergezeld van het attribuut van wielgod Taranis. Er zijn meerdere aspecten van goden die aan haar te relateren zijn in het raam verwerkt. Al in de eerste eeuw zijn Taranis, Esus en Teutates beschreven als de drie belangrijkste Gallische goden. Esus, die vaak als houthakker staat afgebeeld en een god is die takken van bomen afsneet, heeft de boot vervaardigd of verbeeldt de pilaar waarop het wiel en twee rood-wit geklede mensen steunen. De twee mensfiguren die een ringvorm aannemen, zijn te linken aan Teutates, de goddelijke beschermer van stammen. Er zijn in Groot-Britannië verschillende ringen gevonden, stamverbindende sieraden die verwijzen naar Teutates en op een Gallische verwantschap duiden. De kleuren wit en rood verwijzen naar de witte besjes van de heilige maretak en de rode van de lijsterbes die door de Kelten als een toverboom beschouwd werd. De zon en de maan zijn duidelijk verenigd in het glas. Taranis draait aan het wiel, dat acht spaken heeft en een as. Glijdend over het water komen hij en Nehalennia in beweging, navigerend op elkaars lichtpunten.

Blauwe appels

Met de ramen in de kerk is sowieso iets aan de hand, want wat direct opvalt, is dat er op de andere glas-in-loodramen heiligen staan afgebeeld zonder gezichten. Dat zulke ramen een mysterieuze boodschap kunnen verbeelden, blijkt bij een kerk in de omgeving het geval.

In het nabij Bugarach gelegen Rennes-le-Château doet zich jaarlijks op 17 januari een vreemd fenomeen voor in de dorpskerk. Op deze dag, bekend als Pommes Bleues, zit de kerk altijd stampvol. Rondom het middaguur verschijnen er daar via de glas-in-loodramen cirkelvormige projecties op de muur die iets weg hebben van appels. Lange tijd was de kerk in handen van een dorpspriester, genaamd François Bérenger Saunière (1852-1917). Het verhaal gaat dat de priester in zijn kerk geheime perkamenten vond, hoewel er weleens aan de echtheid daarvan getwijfeld is. De perkamenten zijn geopenbaard en één daarvan staat bekend als 'Het Grote Perkament'. Het verhuult een gecodeerde tekst waarvan onderzoeker Henri Lincoln de ontcijfering in handen kreeg dankzij de Franse schrijver Gérard de Sède. De gedecodeerde tekst luidt: BERGERE PAS DE TENTATION QUE POUSSIN TENIERS GARDENT LE CLEF PAX DCLXXXI PAR LE CROIX ET CE CHEVAL DE DIEU J'ACHEVE CE DAEMON DE GARDIEN A MIDI POMMES BLEUES (*Herderin geen verleiding dat Poussin en Teniers houden de sleutel vrede 681 door het kruis en dit paard van God ik voltooi [vernietig] deze demon bewaker op het middaguur blauwe appels*). De betekenis van de woorden wordt door onderzoekers druk bediscussieerd. Voor nu leg ik

mijn focus op de genoemde raadselachtige appels en de bewaker daarvan, waarvan ik veronderstel dat het Nehalennia is.

Een liefdesbezegeling met licht

Nehalennia wordt beschreven als een eenzame godin, hetgeen natuurlijk komt omdat ze als maan niet meer dan de straling van haar geliefde kan weerkaatsen. In *Revue Celtique* (1879) staat te lezen dat het Keltische woord *Buarach* 'rijzende koe' betekent, zoals bedoeld in 'vroege morgen', het moment waarop de zon opstijgt. De tegenhanger daarvan is het tijdstip waarop de zon wordt toegedekt om te gaan slapen. De maan neemt het roer over en waakt over de appels. Dit natuurgebeuren noemden de Kelten *Avalo Kûch*, dat letterlijk 'bewaker van de appels' betekent. Nehalennia moet de bewaakster van de appels zijn, waaraan gerefereerd wordt in de gedecodeerde tekst. De godin draagt immers op beeltenissen steevast appels bij zich en weet de weg naar Avalon. Als de lichtprojecties in Rennes-le-Château het werk zijn van zonnegod Taranis, die op dat moment met licht zijn relatie met de godin van het appelland bezegelt, dan vermoed ik dat Nehalennia ook jaarlijks in de nabije omgeving zijn wielen reflecteert op een nog onontdekt middernachtelijk moment. Misschien wel in de kerk van Bugarach!

V.l.n.r. kerkje te Bugarach, glas-in-lood, zwaarden aas onder Jeanne d'Arc

Oude Gallische locatie

Het Keltische *Bugha* verwijst naar een blauwe of groene plant die ogen heeft. Is dit een verwijzing naar een dierbaar bezit? Naar oogapeltjes? De zon en maan zijn ook altijd vergeleken met ogen. Gezien de etymologie van *Bugha* en *Buarach*, ben ik ervan overtuigd dat Bugarach een samentrekking is van deze woorden en dat het dorpskerkje is gebouwd op een van origine zeer oude Gallische locatie die dienstdeed als heilige orakelplaats. Het aan de zuidoostelijke rand van het bergmassief gelegen *forêt de Chêne*, een groot eikenbos, zal daarin ook een belangrijke rol hebben gespeeld, net zoals de berg zelf en de heilige dorpsgrond. Het verklaart meteen waarom zovelen zich aangetrokken voelen tot het gebied en er zo'n krachtige energie voelen. Vertelsels over onder de berg gelegen meren verwijzen wellicht naar Avalon.

Het trouwe zwaard

Verkapt wordt Nehalennia vereerd in Bugarach, waar zij en Taranis in hun hoedanigheid van maan en zon de eikenhouten banken voorzien van licht via hun raam en via twee wielvormige ramen die rechtstreeks het altaar beschijnen. Dat alles onder toezien oog van krachtige sterren die zijn weergegeven op het kerkplafond. Kaarsen werpen schaduwen van zwaarden op de kerkmuren en worden vergezeld door het trouwe zwaard van een beeld van Jeanne D'arc, die onder haar sokkel de symboliek van de tarotkaart van Zwaarden Aas draagt. In tegenstelling tot de energie bij Nehalennia's zielloze Zeeuwse replica, reflecteert in Bugarach haar kracht in een dorpskerk vol paganistische symboliek. In deze omgeving is ze niet vergeten. •

Door de stralende cirkel van de gouden zon,

Door de heldere gangen van de dolende maan,

Door de krachtige potentie van elke ster;

In de brandende omloop van de mysterieuze zodiak,

Via al deze hemelse tekens,

Bezweren wij u, met dit trouwe zwaard

Om daarginds over de centrale eik te waken,

in wiens heilige stam,

de geest van de hoge Taranis huist.

Laat dit uw missie zijn.

Uit: *Mysteries of the Druids* (1861)
van W. Winwood Reade